

הלכות פסח סימן תמו

מגעו בלבד, לפי שאינו מבליע יתור: הגה וברין (ו) ריחא מלתא (ט) לענין תבשיל שיש בו חמץ עם שאר תבשילין, (י) יש מקלין (יא) במקום הנהיה מתר בשאר אסורים (מדיכי סכיש), (יב) *ויליש מחמירין דמשהו מיהו איקא (הגהות סמ"ק ותוס' דע"ו); (יג) ונרקא במקום *ששיף בו ריחא אלא דבשאר אסורים לאו מלתא היא, כמו שיתבאר ביונה דעה סימן קח בסיעתא דשמיא: ב *חמץ (יד) שנתערב (טו) משש שעות (ולמעלה) עד

ד תוספת בעבורה נהג ס"ד והרא"ש פסק ב' ד' פסקים ושאר פוסקים

באר היטב

קליפה, כתב בא"ז דלפי מה דק"ל בשאר אסורים צריך ס' נגד הקליפה א"כ יש לאסר בתמך פסחא דמשהו, ונ"ל דיש להחיר עכ"פ בתנאה, ח"י. ועין סימן תמו סעיף ד' במ"א: (ו) ריחא. כתב רמ"א ב"ד סימן קח: לענין הלכה במקום הפ"ט יש לסתף אדברי הפקולין, ומשמע אפילו בתנור קטן וסחוס

ומיהו אם נגשה בצד האחר במקום שלא נתקבלה שרי, דאין האסור בלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רטב אפלו הסתיר שמן ונאף דה"ג טרי אסור ממתת עצמו, מ"מ במשהו כפולה שאינה אלא חמץ הספים ח"י למ"א, עמ"א. ונ"ל דצריך נטילה, עין ח"י. אם עבר וכשלו בלא קליפה ח"כ דצריך

באר הלכה

דשיף פה לפקמים שמנונית ונכס דאין אנו יודעין באיזה מקום היה הנגיעה, לכה מחמירין על אותה חתיכה, מה שאין פן בענינו בשמי פירות שלא שייך בהם שם שמנונית כלל אין להתמיר. אע"פ דעת האליה רבה פנה"ח, וכן מצאנו עוד אהה אחרונים שהעתיקו דברי סב"ת, וכל זה הוא רק משהם חמץ דחמץ נהגין להחמיר, ונראה דבמקום הפסד יש לסמוך להקל בזה. אמר"ק מצאנו ביונה דעה סימן קח בפרי"ק דג' ב' שכתב דיש לח שפוצצו ג' ש' להקל במקום הפסד כחוש קנה שאין בו שמנונית כלל: * ויש מחמירין וכו'. כתב בספר בית מאיר: נראה דאין להתמיר אלא במידי דלא שכיח כלל, דתני למשל אלו נאפה פת חמץ בקסח עם קשר שמן, קנה יש להתמיר, משום דנהי דלאו מלתא היא, משהו מיהו איקא, אכל כמה דשכיח, כמו נמצא חשה באחד מתבשילין שפתיח, אין שום סכרא להתמיר אפילו בתנור סחוס דשיף בו ריחא, דנה גרע מתרי משהו שדבריו האחרונים²⁰, שכתב אפלו סכרא שמן פמש אינו נלמה דנקטא לו פלורין אלא משהו, ונה טריח חמץ מן הנמחה, שאף אם פל גופו נהערב אינו אלא משהו ושעל"י ריח, ולדעת הירושלמי ונבמבין, ללוו באמת אפלו משהו אינו²¹, בודאי בנה בודאי השאלות לסקח ולהתיר, בכנס במקום נגיעה שמחת יוסטוב, ואין ראיה מתוספות שמחמירין אפלו בחשה, שהם פוסקים כרב דריחא מלתא היא וכו'. עין שם שהאר"י קנה ומסין כן לריקא: * ששיף בו ריחא. עין משנה בריה במה שכתבנו אצל דבר דלא שייך בו שם ריחא וכו'. ולענין בשול, עין במסד אבקה שפטיק דהא דמחמיר תרב ביונה דעה סימן קח סעיף ב' פה"ה שנתיה סחוס לתום לגמרי אף בבשול [אם לא בהפסד מרבח], דוקא בסמין השמנוני לשבת, דכיון ששוחק וכן רב בחוף הפתח והפחד סחוס מפל צד, ריחן חזק וריחו בצלי, אכל בסתם בשול, אף ששוחקו שעה או שמים, אין להתמיר. ולענין פסח, עין במה שכתבנו במשנה בריה: * חמץ שנתערב וכו', משאר

ומפסח את טעם משהו חמץ הנפלט, וצ"ל דיריחן מפפפצ טעם משהו זה ומתפשט בקל הסתור, כמו שהיה דבר כל דבר שמן לפפפצ ולהתפשט בצת שהוא חם. ואם נגעו מצות אחרות בזה שנתאסרה, יש להמירם על"י קליפה¹⁶ או שומקום לנקרי [אחרונים]: (ט) לענין תבשיל וכו'. אין הלשון מדקדק כל"ף, דבתבשיל (ס) בקדירה לא שייך בו ריחא¹⁶, מבאר ביונה דעה סימן קח, אלא הפננה בצלי, והכונן שניה צלי שמן פתגור וכפר של חמץ, דאזיל האי שמן ומפסח לכפר, והדר האי פכר ונומן ריח של חמץ בצלי: (י) יש מקלין וכו'. דאף שחמץ בקסח במשהו, הנהו בגבלע ממשות האסור ולא ריח בעלמא¹⁷, דלענין זה לא חמירא חמץ משאר אסורים: (יא) במקום דהיה מותר, רוצה לומר, בדבר שנקמא לו בעלמא ריחא לאו מלתא בדיעבד, הוא הדין לענין חמץ לא חמירא טפיל, ולאפוקי כמה דמחמירין בעלמא, בגוף באם היה (ו) הסתור דבר טריף (ו) ששואב האסור בקרבו, וכל"שכן חמץ לענין פסח: (יב) ויליש מחמירין דמשהו וכו'. ואסור אפלו בדיעבד: (יג) ונרקא במקום וכו'. הנהו שניה הפתור קטן וסחוס, והחמץ והמשהו שניהם מגלין¹⁸ בחוף הפתור, דכגון זה קמא לו בעלמא דבדיעבד ריחא לאו מלתא היא, ולכתחלה אסור לצעות פן, וכמבאר ביונה דעה סימן קח, עין שם, ולכן בחמץ דמחמירא טפיל סביא לה להאי סכרא פתרא דיש לאסר אפלו בדיעבד, דלגבי חמץ ריחא מלתא היא, אכל בדבר דלא שייך בו שם ריחא ואפלו לכתחלה מתר בעלמא, בגוף

שער הצינור

(ס) ואפשר דהפנתה שלא במקום הפסד הרבה, דדעת רמ"א שם בסעיף ב' להתמיד אפלו בבשול, אכל פאמת דברי רמ"א שם קאי ר' ל' להנשאומרים שהוכא ברמ"א סעיף א' פה"ה דאין להמיר בדיעבד בצלי רק פתוח קצת ולא פתוח לגמרי, וכן הרמ"א שם בסעיף ב' לומר דנס בבשול יש להתמיד פתוח לגמרי לדעה זו, אכל אמנם גם בצלי היא דעת יחידאה, וכל הפוסקים שפוסקין בלי ריחא לאו מלתא היא פליגי על זה, כמו שכתב שם בקאור הג"א, ועל"פ דח"י לומר דהרמ"א בענינו יתיה קאי לדעה זו, ובפרט לפי מה דמסיק הפננה אברהם דכונת הרמ"א שם להתמיד רק בחמין השמנוני לשבת ולא פתוח מבשילין: (ו) רמ"א ביונה דעה שם פסק דהוא הדין אם האסור היה דבר טריף, וכן שהשיק האליה רבה והגרי"ו, ודעת הח"י צ"ע וכן מחמירין מים ונרקא באם הסתור הוא דבר טריף, ודבר טריף מקרי קשרב תבשיל הוא טריף¹⁸, בארש"ט מקרי דבר טריף [אחרונים]: (ז) ובהו אפלו קשהמנור גדול ופתוח אסור [אחרונים]: (ח) ורוצה לומר, פתוח לגמרי בכירה, דכנה לכלי עלמא שרי אף למתחלה, עין שם בסמין קח ששיף סעיף ג' ובאחרונים שם: (ט) ח"י יעקב ובריה ופליגי ביונה דעה סימן קח ומחמירין חמץ וסחוס משהו ונהרשלוס והגר"ו ותי"אדם, וכן משמע מהט"ו: (י) בתי"אסף בשם רבנו יצחק, ומשמע שם דאפלו אם עשה זה קדם ערב"פסח: (יא) שם, והוא דבריו במקרא אברהם בסמין תרב סעיף קטן א' בסופו: ואלא יקשה זה על הלל שכתבנו בריש סימן תרב דכל דבר שאין עוברים עליו בכל יראה מן התורה אסור דמירא דמירא וכו'. עין בשלחן ערוך הגרי"ו בסמין תרב סעיף קטן ו'.

תרגום: 1 חמירא וקוח.

הַלְבוּת פֶּסַח סִימָן תַּמוּ

ביאורים ומוספים

בשומן נחשבים הם בחושים ולא שייך בהם ריחא נוכן נראה מדבריו לעיל (ס"ק ט).

[משנ"ב שם]

כְּמִן שֶׁהָיָה הַסֵּנּוֹר גְּדוֹל²⁰.

20) ושיעורו של 'תנור גדול', כתב השו"ע (יו"ד סי' קח ס"א) הוא כשמחזיק שנים עשר עשרונים, וכתב הש"ך שם (ס"ק ה) שכל עשרון הוא מ"ג ביצים והגוש ביצה, נמצא שתנור המחזיק תקי"ח ביצים ושתי חמישיות הביצה הוא תנור גדול.

וכתב בשו"ת יד אליהו (סי' כה) שהכוונה היא שכל חלל התנור יכול שיעור זה. מאידך, הפמ"ג כתב (יו"ד סי' צו שפ"ד ס"ק ה) בשם אחרונים שהכוונה היא שמריצפת התנור עד גובה טפח יכול שיעור זה, והסכים לדעתו, וכן כתב השו"ע הרב (ס"ט).

[משנ"ב שם]

דְּבִקְוֹם הַפֶּסֶח מְרַבֵּה יֵשׁ לְקַמֵּךְ אֶקְבָּא רְאִשׁוֹנָה²¹.

21) וכן במקום שהריחא נותן טעם לפגם, כתב להלן (ס"ק צט) שאפילו לפי הדעה הסוברת שמשוהו חמץ שנתן טעם לפגם במאכל, הרי הוא אסור בפסח [הביאו הרמ"א להלן (ס"י)]. בריחא יש להקל [אפילו שלא במקום הפסד].

[ביה"ל ד"ה ויש]

מִתְרֵי טְשֵׁהוּ שְׂדֵרֵי הָאֲתָרוּתִים²².

22) כלומר, משהו חמץ שהתערב בדבר מה, ומשהו מאותו דבר התערב בדבר אחר, שהט"ז כתב (יו"ד סי' צב ס"ק טז) שיתרי משהו לא אמרינן, והרי הוא מותר, והש"ך (נקודת הכסף שם) חולק וסובר שאף 'תרי משהו' אסור. וכן דעת המג"א לקמן (סי' תסו ס"ק יג). [אכן כתב הט"ז (שם), שאף לדעתו, אין הרברים אמורים אלא אם אין מממשות החמץ בתערובת השניה, וכגון שהוציאו את החמץ מהתערובת הראשונה קודם התערובת השניה, אבל אם יש מממשות החמץ בשעת התערובת השניה, אף התערובת השניה אסורה].

[ביה"ל שם]

וְלִדְעַת הַיְרוּשְׁלָמִי וְהַרְמְבִין, לְלוֹי בְּאֵמַת אֶפְלוּ מִשְׁהוּ אִינִי²³.

23) כלומר, הרמב"ן כתב (ע"ז סו, ב) שלדעת לוי הסובר שריחא לאו מילתא היא, אף לכתחילה מותר לצלות היתר ואיסור בתנור אחד, וכתב שכן נראה מהירושלמי (תרומות פ"י ה"ב), ומוכח מדבריו שריחא לא נחשב אפילו לאיסור משהו, שאם לא כן לא דרו מתירים לצלות לכתחילה.

[משנ"ב ס"ק יד]

וְחֵיב לְכַעֲרוֹ מִדְּבָרֵי סוּפְרִים קִדְּם הַפֶּסֶח²⁴.

24) אך להלן (ס"ק קב) כתב שמותר לערב חמץ בששים קודם הפסח כדי להשהותו עד אחר פסח. והטעם שבמוריס אסור לערב, כתב השו"ע הרב (סי' תמב ס"ה-ו), שכיון שדרך עשיית המוריס היא על ידי לחם, הרי הוא חשוב ואינו בטל במוריס אפילו באלף, אבל בדבר שאין דרך לעשותו על ידי תערובת חמץ, מותר לכתחילה לערב בו חמץ כדי לבטלו.

ונראה שזו כוונת המשנ"ב כאן כוונה שכתב ואם עירכו במזיד 'כמן' שצריך הדבר לעשותו ולתקנו עם חמץ, כלומר, רק באופן זה אסור לערבו במזיד, אבל בדבר שהחמץ אינו מתקנו, מותר לערב חמץ קודם הפסח במזיד כדי לבטלו, וכפי שכתב להלן (בס"ק קב).

[משנ"ב ס"ק ח]

וְאִם נִגְעוּ מִצוֹת אֲחֵרוֹת בְּזוֹ שֶׁנֶּאֱסָרָה, יֵשׁ לְהַמְיָם עַל-יְדֵי קְלִיפָה¹⁵.

15) ומבואר מדבריו שאף אם לא נגעו המצות בחמץ עצמו, אלא רק במצה שנגעה בו, הרי הן אסורות כדי קליפה. אמנם לגבי מליחה, כתב לקמן (סי' תסו ס"ק עה) שתרגולות שנמלחו יחד עם תרגולות שנמצאה בתוכה חיטה מבוקעת, אינן אסורות, ורק אם החיטה נמצאה על גבי התרגולות, שיש חשש שהחיטה עצמה נגעה אף בשאר התרגולות, הריהן אסורות כדי קליפה. [נמצאנו חילוק דומה לזה בין צליה למליחה, שאיסור שמן חם שנגע בהיתר כחוש, הכחוש אסור אף אחרים שנגעו בו, מזה שאין כן במליחה, כמבואר בשו"ע (יו"ד סי' קה ו-טו). וראה ט"ז שם ס"ק כב ופמ"ג משב"ז שם]].

ודין זה שצריך לקלוף את המצות הנוגעות, אינו אלא חומרא בחמץ, אבל בשאר איסורים, כתב השו"ע (יו"ד שם ס"ו) שאין איסור כחוש הבלוע במאכל יוצא ממנו בלי רוטב.

וכן לגבי מצה שנגעה במצה כפולה שלא במקום הכפל, כתב השו"ע לקמן (סי' תסא ס"ק מט) בשם הפמ"ג (שם משב"ז ס"ק ד) שאף על פי שהמצה הכפולה כולה אסורה וזכפי שמפורש ברמ"א (שם ס"ה), מ"מ אין צריך לקלוף את מקום המגע, וכפי שקיימא לן בשאר איסורים שאין בלוע כחוש יוצא כלל מהתיכה לחתיכה בלא רוטב.

[משנ"ב ס"ק ט]

דְּבִקְשִׁיל בְּקֶרֶךְ לֹא שִׁיף בּוּ דִיָּקָא¹⁶.

16) ובטעם הדבר שאין בדבר המתבשל דין ריחא, כתב הרשב"א (תורת הבית הקצר ב"ד שי"א דף י ע"א) שדבר המתבשל אין ריחו חזק כריח דבר הנצלה. והב"י (יו"ד סי' צו) כתב טעם אחר, שבבישול הרי הקדירות מפסיקות בין התבשילים ולפיכך אין הריח יכול להתפשט מקדירה לקדירה, וכתב הבי"י (שם) שלפי דבריו אף בצלי קידר אין דין ריחא, שכן הקדירות מפסיקות.

[משנ"ב ס"ק יז]

דְּאֵף שֶׁחֵמֵץ בְּפֶסַח בְּמִשְׁהוּ, הֵינּוּ בְּנִבְלַע מִקְשׁוֹת הָאֲסוּר וְלֹא דִיָּת בְּעִלְמָא¹⁷.

17) וביאר החק יעקב (ס"ק י) שלדעתם אף משהו אינו יוצא על ידי ריחא, מאידך, הבית מאיר (רי"ה הגה"ה ב) כתב שאף לדעתם משהו יוצא על ידי ריחא, אלא שהם סוברים שרק חמץ שיש בו ממשות אסור במשהו, אבל משהו היוצא על ידי ריחא אינו אסור.

[שעה"צ ס"ק ו]

דְּבִי טְרִיף מְרִי קְשִׁיב הַפֶּסֶח הוּא טְרִיף¹⁸.

18) וכן כתב הרמ"א (יו"ד סי' צה ס"ב) לגבי נ"ט בר נ"ט, שדבר שרובו חריף גרן כחריף.

[משנ"ב ס"ק יא]

וְהַחֵמֵץ וְהַמִּצָּה שֶׁנִּיָּקָם מְגִלְיָן¹⁹.

19) כלומר ואחד מהם שמן, אבל פת חמץ ומצה שאינה שמינה, כתב לקמן (סי' תסא ס"ק כב) שכיון ששניהם בחושים לא שייך בהם ריחא [וכפי שכתבו הט"ז (יו"ד סי' קח ס"ק א) והש"ך שם (ס"ק א)], ושלא כדעת הבית מאיר (יו"ד שם) והיד יהודה (שם ס"ק ב), הוסיף שם בשם האחרונים, שאפילו אם הם נילשו בשמן או

